06/06/2019

Τι γνωρίζουμε για τα έργα των Χρονογράφων της Άλωσης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Σοφία Καυκοπούλου, υπ. δρ Θεολογίας-Μουσικός

Οι τέσσερις χρονογράφοι τής Άλωσης, όπως είναι διαδεδομένο να λέγονται, ήτοι οι Δούκας, Κριτόβουλος, Σφραντζής και Χαλκοκονδύλης, έχουν μελετηθεί από πολλούς ερευνητές. Τα έργα τους είναι οι κυριότερες πηγές μας για το πρώτο μισό τού 15ου αι. Δεν είναι οι μόνοι που έγραψαν σχετικά την Άλωση, αλλά οι μαρτυρίες τους είναι οι πιο κοντινές στα τεκταινόμενα.

Τί είναι όμως τα Χρονικά; Πρόκειται για έργα που αφηγούνται γεγονότα με αυστηρή γραμμική χρονολόγηση, από μία αρχή, έως κάποιο τέλος. Μπορεί να είναι έμμετρα ή πεζά, ενώ δεν είναι εξακριβωμένη η ιστορική τους αξία, πέραν των στοιχείων που συνεπάγονται από όσα αφήνει ο συγγραφέας να διαφανούν. Πολλές φορές, ερχόμενα στα χέρια κάποιου άλλου, η αφήγηση προχωρά, ενώ μπορεί να υποστούν και κάποια περεταίρω επεξεργασία όσον αφορά την γλώσσα, την μορφή, ενδεχομένως κάποιες προσθήκες κ.λπ. Η συγγραφή Χρονικών, υπήρξε πάντοτε προσφιλής συνήθεια των ανθρώπων, για να διασώσουν πληροφορίες για γεγονότα που έζησαν ή για τα οποία άκουσαν από άλλους. Ιδιαιτέρως στον Μεσαίωνα, ήσαν δημοφιλή και έχουν σωθεί αρκετά, στα οποία μπορούμε να βρούμε πρότυπα από αρχαιοελληνικά Χρονικά. Πολλάκις, η συγγραφή Χρονικών ανατίθετο ως εργασία

σε κάποιους λογίους, με σκοπό την απαθανάτιση κατορθωμάτων βασιλέων, ηρώων κ.ά.

Αν και η Βυζαντινή αυτοκρατορία είχε συρρικνωθεί πολύ νωρίτερα, ήδη από το 1204, έτος κατά το οποίο οι Λατίνοι άλωσαν την Πόλη και η αυτοκρατορία είχε κατακερματιστεί στα γνωστά μας κρατίδια, Νίκαιας, Τραπεζούντας, Ηπείρου και Μυστρά, το ελληνικό στοιχείο, σε αυτούς τούς ύστερους αιώνες, είχε γίνει πλέον παραπάνω από εμφανές. Η Παλαιολόγεια Αναγέννηση βρισκόταν σε έξαρση και η ελληνικότητα είχε αρχίσει να γίνεται συνείδηση, αποκομμένη πλήρως από την παλαιότερη ταύτιση με την ειδωλολατρία.

Η οθωμανική κατάκτηση, η οριστική Άλωση τής Ορθοδόξου Ανατολής, βρήκε την Δύση σε θέση θεατή, μη δυνάμενου να κατανοήσει την ρότα των γεγονότων, και την ίδια την Ανατολή σε θέση αμυνόμενου πολεμιστή με συναίσθηση τής αδυναμίας του. Φυσικά, στα ταραγμένα γεγονότα που προηγήθησαν τού 1453, αλλά και στα μετέπειτα, πολλές ήσαν οι γνώμες που διατυπώθησαν από τις σημαίνουσες προσωπικότητες τού καιρού, γνώμες που πολλάκις συγκρούοντο μεταξύ τους, καθώς ο καθένας εξέφραζε το κατά το δοκούν ωφέλιμο για την σωτηρία τού έθνους, τού κράτους, τής παιδείας, τής πίστεως και τού εν γένει πολιτισμού που χαρακτήριζε το χωροχρονικό πλαίσιο των γεγονότων.